

102

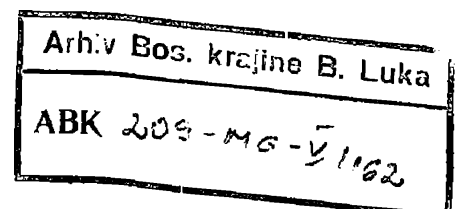
ARHIV BOSANSKE KRAJINE
BANJA LUKA

SIMO TADIĆ

" TREĆA KRAJIŠKA UDARNA BRIGADA U PRVOJ PROLETERSKOJ
DIVIZIJI "

L e g e n d a :

- četiri lista i 4 stranice kucanog teksta na mašini;
 - format A-4 ;
 - original ;
 - tekst dobiven od autora 8.decembra 1975.godine
-

TREĆA U PRVOJ PROLETERSKOJ

=====

Kada je Vrhovni štab NOB i Partizanskih odreda Jugoslavije odlučio da formira Prvu proletersku diviziju nije slučajno pala kocka na Treću krajišku udarnu brigadu da udje u sastav te divizije.

Oblasni komitet SKJ za Bosansku krajinu znao je da je Treća udarna brigada sastavljena od prvih ustaničkih odreda, da u njoj dominiraju radnici s područja Drvara i Petrovca, a radnik se po svom instinktu osjeća proleterom. Sklon disciplini i prihvatanju politike koju vodi njegova organizacija Komunistička partija Jugoslavije. U Trećoj nije mali broj boraca koji su sa KPJ bili upoznati i u pred ustaničkom vremenu, posebno je u njoj ogroman broj skojevaca od kojih je u najvećem svom broju i sastavljenj Treća udarna brigada.

21. avgusta 1942. godine, u selu Kamenici kod Drvara u dva bataljona postrojene su četiri drvarske čete i dvije s područja B. Petrovca i to Vrtočka i Kulen-vakufska. Dakle, po broju četa s područja Drvara i Petrovca Treća se mogla zvati Drvarsko-petrovačkom brigadom. U tom sastavu vodila je borbu u cazinskoj krajini za koje uspjehe pohvaljena od Glavnog štaba za Bosansku krajinu. Poslije dva mjeseca u brigadu ulazi samostalni bataljon "Zdravo Čelar" sastavljen isključivo od petrovačkih boraca pod komandom Bosnić Milana i to od prve vođeničke, druge krnjeuške i treće bravske. Odnos snaga u broju sada se mjenja, pa bi se brigada mogla zvati petrovačko-drvarska. Ali ni taj odnos nije dugo održan. Borbenost brigade na području Cazina, Ključa, Podgrmeča i Centralne Bosne, te njeni odnos prema narodu ulijevao je povjerenje narodn^u brigadu koji je rado slao svoje sinove u njene jedinice. Tako su jedinice brojčano brzo rasle i pored ginjenja u borbi pa se u kratkom vremenu formira i Četvrti bataljon, a potom i Peti i po kapitulaciji Italije i Šesti Talijanski. Tako ona više po svom sastavu nije ni "Drvarsko-petrovačka" ni "Petrovačko-drvarska" već internacionalna. U njoj se nalaze borci iz svih nacionalnosti naših naroda i narodnosti kuda je brigada vojovala sa još kompletnim Talijanskim bataljonom.

Arhiv Bos. krajine B. Luka

ABK 209-MG-5/162

Borbeni put Treće krajiške ~~brigade~~ sada već proleterske od 23. hiljade kilometara kojih je provalila brigada u bitkama sa okupatorima i njegovim slugama, počev od Cazinske krajine i Saničke doline, Centralne Bosne i Sandžaka, Dalmacije, Srbije, Srema i Slavonije na oslobodjenjima Bihaća, Jajca, ~~Bihaća~~, Teslića, Bitke na Sutjesci, Zelengori, na Bugojnu, Sinju, Zenici, Banjoj Luci, Ravnoj Gori, Valjevu, Mladenovcu i Beogradu, na Neretvi i Borovoj Glavi kod Djeletovaca i Šida te u Zagrebu.

Na tom svom ratnom putu od 23. hiljade kilometara imala je brigada 117 značajnih borbi. Uništila je, ~~završila~~ ranila ili zarobila više od 37 hiljada neprijateljskih oficira i vojnika. Uništila je ili zaplenila 43 tenka i oklopna kola, dvoje borni kola, 20 automata, 130 topova različitih kalibera, 826 mitraljeze i puškomitraljeza, ~~11180~~ 11180 pušaka, 30 vagona municije, 20 vagona hrane, pet skladišta obuće i odjeće, 15 skladišta oružja i municije, 55 mostova, 14 km. pruga, 12 željezničkih stanica, 33 lokomotive, 280 vagona, 6 fabrika, 2 rudnika, jednu električnu centralu, 67, radio-stanica, 9 zastava i 1500 konja.

Za svoju prvu akciju u Cazinskoj krajini brigada je pohvaljena od Operativnog štaba za ~~BiH~~ Bosansku krajinu. Pohvale i priznanja su je pratile uz sve značajnije bitke. Dvije pohvale od Operativnog štaba za Bosansku krajinu, nagrađena i proglašena uzor brigadom od prvog proleterskog korpusa. A proglašenje je došlo poslije takmičenja u kome su učestvovala sve brigade, i to na predlog boraca i starješina Prve proleterske brigade. Sedam pohvala od Vrhovnog štaba. Odlikovana ~~narodnim~~ ordenom Narodnog heroja, ordenom narodnog oslobodjenja, Ordenom bratstva i jedinstva, te Partizanskom zvjezdom s zlatnim vjencom.

Sve te uspjehe pohvale i odlikovanja na tom svom dugom putu od 23.000 km. brigada je postigla ^{zahvaljujući} tom eksencu i duhu koje su u nju unijele te prve ustaničke jedinice. On je topio i ostranjivao sve što je bilo strano, a što su često unosili novo pridošli borci, od kojih mnogi nisu poznavali osnovnu platformu NOB-e, borbu protiv okupatora i njihovih sluga, borba za bratstvo i jedinstvo svih naših naroda i narodnosti, kao osnovnog preduslova za pobjedu u ratu i života u miru.

Neki su od pridošli računali da će im to biti prilika ^{da se osvete} za ustaške ili četničke zločine koje su ovi činili nad njihovim bližim i daljim srodnicima.

Poštećivani su u borbi ranjeni i zarobljeni neprijateljski vojnici privodjeni i predavani štabu brigade. Evo samo neki primjera koji o tome govore; u bitki sa četnicima u Centralnoj Bosni pod kraj 1942. godine, ranjen je zamjenik komandira četničke čete, pružena mu je ljebarska pomoć, njegovan i liječen, sve s ciljem da se povrate svi oni četnici koji još nisu uprljali ruke nevinom krvlju našega naroda, a takvih nije bilo malo u to vrijeme u Centralnoj Bosni. U borbi s njemcima kod Teslića zarobljen je jedan njemac austrijske narodnosti, po dovođenju u štab brigade izvadio je sliku porodice žene i djece i plačući tražio milost od komandanta brigade, ovaj ga je ostavio i predložio svom komesaru brigade da ga zadrži u brigadi pa i ako veli pobjegne za jednog nije velika šteta. Dali smo ga u radni vod i Albert je bio dobar gonjovodac, čuvao je konja i tovar. Kada se prelazilo preko neke strmine prolazio je konju s donje strane i ramenom podbacao tovar da se ne prevali. Tako je išao s nama u našem povlačenju iz Centralne Bosne u IV ofanzivi sve do izvora Vrbasa. Tu je ostao da sačeka njemce, ali je zavezao ular konju za tovar i pustio ga da stigne kolonu. D^oneko od nas poznao njemački jezik i vršio uticaj za njega možda nas nebi ni ostavio.

Po oslobodjenju Bugojna 1943. godine u štab brigade upao je jedan ustaša bez oružja. Upitame da li sam ja komesar brigade? - Odgovori da, počao je priču, oslovimi s družbe komesare, ja sam rodom odavde, ja i sestra ostali smo rano bez roditelja, završio sam postolarski zanat i ovdje se nisam mogao zaposliti. Otišao sam u Zagreb da tražim posao, rekli su mi tamo Muslimani i Hrvati to je isto iditi sad u vojsku ova će se borba brzo završiti i onda će biti posla. Poslali su me frančetićeve legiju ustašku, dali su mi i puško mitraljez. Borili smo se u baniji i sve dok nisu počeli da pale sela ubijaju starce, žene i djecu nisam shvatio što su to ustaše. Poslije tih zločina pomišljao sam da bježim, ali nisam znao kuda, ja mojom rukom nisam zapalio ni jednu kuću ni ubijao starce, žene i djecu, a od tada nisam ni nišanio u partizane, ali sam pucao u njihovom pravcu i da moj metak nije pogodio nekog od njih nemogu uzeti na dušu. Čuo sam da je moje mjesto oslobođeno i došao sam da mi ovdje sudite. Stavio me je u vrlo težak položaj, jer razmišljao sam šta da odlučim. Nismo ga u borbi zarobili, neznamo za zločine kao ih je pravio, a njegove riječi poslije ustaški zločina nije nišanio u partizane, ali je pucao u njihovom pravcu i da nje-

gov matak nije nekog od njih pogodio nemože uzeti na dušu. Sam je došao i prijavio se da mu sudimo u njegovom rodnom mjestu, napravilo je u meni prelom, pitao sam ga bili išao u partizane, odgovorih - vrlo rado. Na jednom listiću malog (Lipa bloka) napisah Jozi Giziću, komesaru I bataljona ove riječi: "Druže komesare, šaljem ti ustašu, pošalji ga u prvu drvarsku četvu, od naših boraca nssmije poginuti, ali u borbi i naši ginu".

Odmah u prvo vrijeme nisu ga borci baš rado primili, tražio je puško mitraljez i poginuo je u prvom napadu na Banjuluku za Novu godinu 43/44 .

Eto, taj ~~prvih~~ ^{esenc} prvih ustaničkih četa i od zarobljenih neprijateljskih vojnika kao i oni koji su se sami predavali stvarao je svjesne i hrabre borce od koji su im mnogi današ zahvalni.

Simo

R A D I C

Arhiv Eoc. krajine B. Luka

ABK 209-146-5/162